

Sankt Peders Stræde 8

Indkørslen fra Sankt Peders Stræde 8, 2012, Roskilde Kloster

Roskilde Kloster

Roskilde Klosters hovedbygning er oprindeligt bygget omkring 1550 - 1565 som en herregård, benævnt Sortebrødregård. Navnet kommer af, at der på grunden lå et kloster, bygget i 1231 af Dominikanermunke ("Sortebødre"). Klosteret blev revet ned i forbindelse med Reformationen i 1536, men sten og tømmer fra det gamle kloster blev delvist brugt til at bygge den nye herregård. Hovedbygningen er i det ydre stort set intakt, mens der i det indre er gennemført visse ændringer. Den største ændring skete i 1699, da klosteret blev købt af adelskerne Berte Skeel og Margrethe Ulfeldt. For egne penge oprettede de her Danmarks første jomfrukloster. I den forbindelse blev den der indrettet en imponerende Riddersal i den gamle herregårds midterfløj og klosterkirke i sydfløjen.

Taphane til øltønde, Roskilde Museum

Sortebrødreklosteret lå, hvor Roskilde Klosters nuværende have er beliggende. Der er i dag ingen synlige spor af klosteret, og der er kun fundet ganske få genstande, som kan tilskrives munkeklosteret.

Da man i 1960-erne opførte Roskilde Bibliotek, fandt man resterne af munkenes teglovne, hvor klosterets munkesten blev fremstillet. Et spektakulært fund er en lille taphane til en øltønde, hvor håndtaget er formet som et skrækkeligt uhyre, en Basilisk. Den kan ses på Roskilde Museum.

Dominikanerordenen blev oprettet omkring 1215 af den spanske munk Dominicus. Ordenen bredte sig meget hurtigt, og allerede i 1231 begyndte Sortebrødrene byggeriet af Sankte Catharinae Kloster i Roskilde. Indgangen til klosteret formodes at have ligget nogenlunde der, hvor gaden Munkebro løber ud i Sankt Peders Stræde.

Roskilde Kloster, efter maleri af H.H. Eekberg 1760

I 1699 fik Berte Skeel og Margrethe Ulfeldt kongens tilladelse til at købe herregården for at stifte et frøkenkloster. Formålet var at skabe et hjem med ordentlige rammer for unge adelsfrøkenener, der ikke var blevet gift i en passende ung alder. Roskilde adelige Jomfrukloster blev således det

Roskilde adelige Jomfrukloster

første egentlige protestantiske frøkenkloster i Danmark. Kong Christian d. 5 godkendte d. 18. april 1699 jomfruklosterets statutter.

Klosterets to stifterinder var enker efter to af tidens mest betydende krigshelte, generalløjtnant Niels Rosenkrantz og generaladmiralløjtnant Niels Juel, som begge havde været umådelig rige. Enkerne brugte store dele af formuerne på at købe gården med omfattende jordtilliggender. De betalte yderligere for indretningen af klosteret og oprettede fripladser. Berte Skeel købte desuden et kapel i Domkirken - Sankt Andreas Kapel - hvor frøkenenerne frem til 1758 blev fornemt begravet. I 1828 blev alle kisterne nedgravet på Domkirkepladsen og senere blev de flyttet til Gråbrødre Kirkegård, hvor klosteret stadig har sit gravsted.

Hovedbygningen ca. 1908, efter samtidigt postkort

Bygningernes historie, Ejerrække

- (1231-1536) Dominikaner-ordenen (Sortebrødre Kloster)
- (1536-1565) Kronen
- (1565-1571) Mogens Godske
- (1571-1587) Karen Blome, gift Godske
- (1584-) Lauge Beck
- (1587-1610) Frederik Godske
- (1610-) Birgitte Baad, gift 1) Godske, 2) Reedtz
- (1630-) Peder Galt

- (-) Jacob Arenfeldt
- (-1674) Peder Reedtz
- (1674-1679) Christian Lindenov
- (1679-1683) Holger Thott
- (1683-1695) Christian Simonsen
- (1695-1698) Evert Wienmann
- (1698-1699) Berte Skeel og Margrethe Ulfeldt
- (1699-1974) Roskilde adelige Jomfrukloster
- (1974-) Roskilde Kloster, Den Skeel-Juel-Brahe'ske Stiftelse

Hovedbygningen 1906, Roskilde Lokalarkiv

Roskilde Klosters nuværende hovedbygning, der er opført som en herregård i midten af 1500-tallet, er trefløjet og opført i røde munkesten. Denne bygning blev under Peder Reedtz ejerskab i 1670 ombygget. De to fløje blev udvidet, og der blev bygget en ny sal med hollandske klinker. Hovedbygningen er opført i sengotisk stil med trappegavl og højblændinger. Det er den ældste bygning i Roskilde, som konstant har været brugt til beboelse.

Ved oprettelsen som jomfrukloster i 1699 blev bygningen igen gennemgribende restaureret og ombygget. De små kviste, der sad på borggårdens tag, blev nedrevet, på nær de to på det midterste hus. Bygningens indre indretning blev ligeledes ændret, og i midterfløjens store midtergavl blev en klokke ophængt (1708). Den store gavl og klokken blev gennemgribende renoveret i 2011. Klosterkirken i bygningens sydfløj blev indviet i 1701. I 1708 og i 1714-20 viderebyggede Berte Skeel på gården. Hun opførte bl.a. et 11 fags hus og et andet hus, som skulle fungere som bolig. I 1729 blev der opført en én-etages længe i forlængelse af nordfløjen. I forlængelse heraf blev en bygning opført som skulle rumme lejligheder ("Juelernes Hus").

Riddersalen efter restaureringen i 1891

Hovedbygningen blev gennemgribende restaureret i 1889-91 af arkitekt, professor Martin Nyrop., hvor Riddersalen blev totalt istandsat. Klosterkirken blev ligeledes restaureret i 1891.

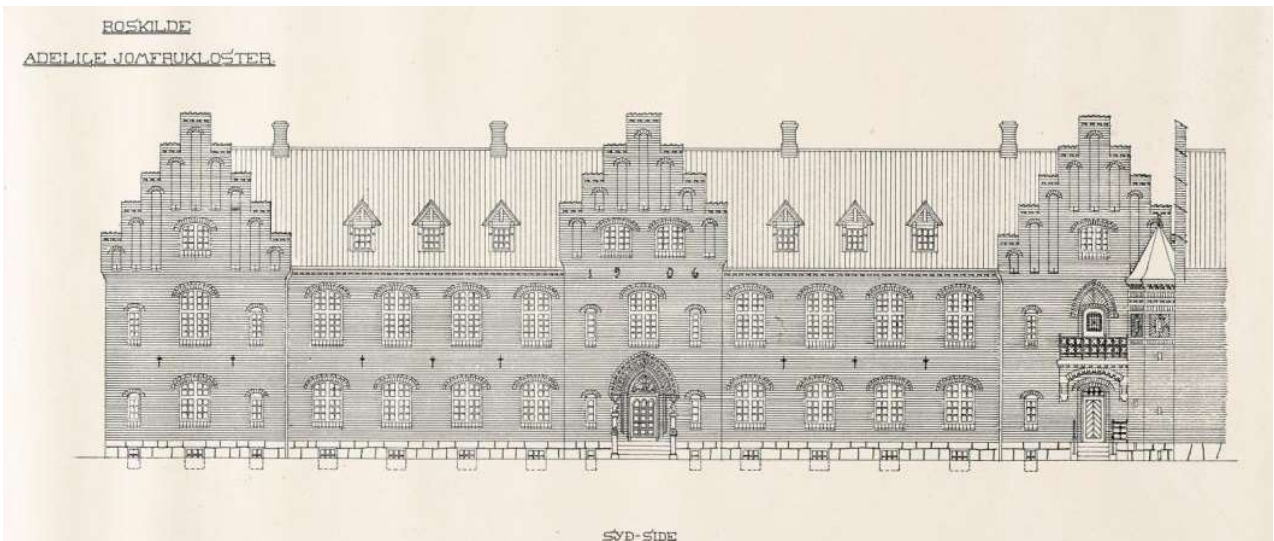
I 1954 og i 1961-62 gennemgik kirken mere omfattende ændringer. I 2021-22 blev kirken og alt inventar totalrenoveret og i den forbindelse ført tilbage til en mere original stand, men med en farvesætning, som i højere grad harmonerer med dagens opfattelse af et lyst og venligt kirkerum.

Damernes Fløj

I 1907 blev den daværende beboelsesbygning "Juelernes Hus" afløst af klostrets nye beboelsesfløj, benævnt "Damernes Fløj", som blev opført ved arkitekt Jens Ingwersen. Bygningen er opført i historicistisk stil og indvendigt rigt dekoreret.

*Juelernes Hus ca. 1905,
Roskilde Lokalarkiv*

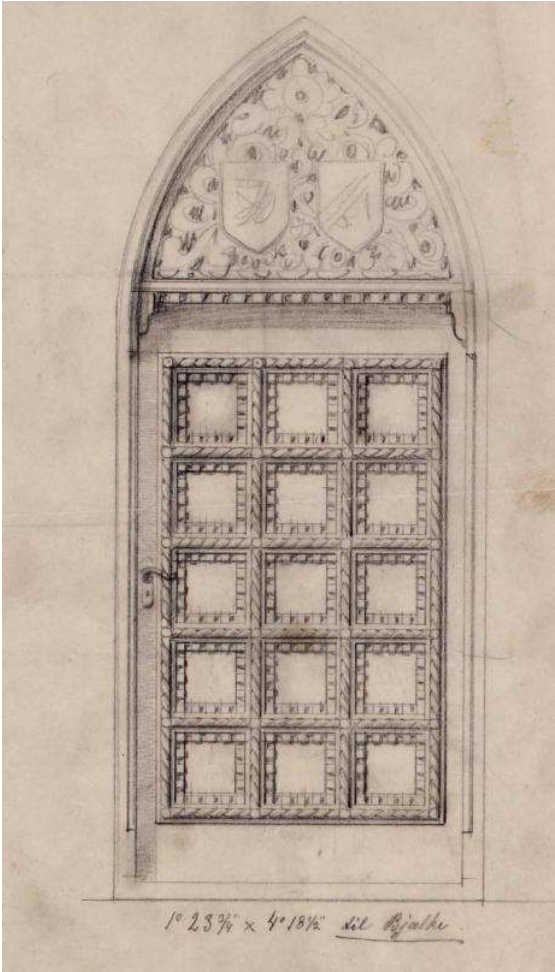
Arkitekt Jens Ingwersens bygningstegning af Damernes Fløj 1906, Roskilde Klosters Arkiv

**Interiør i
Damernes
Fløj**

Damernes Fløj 2012, Roskilde Kloster

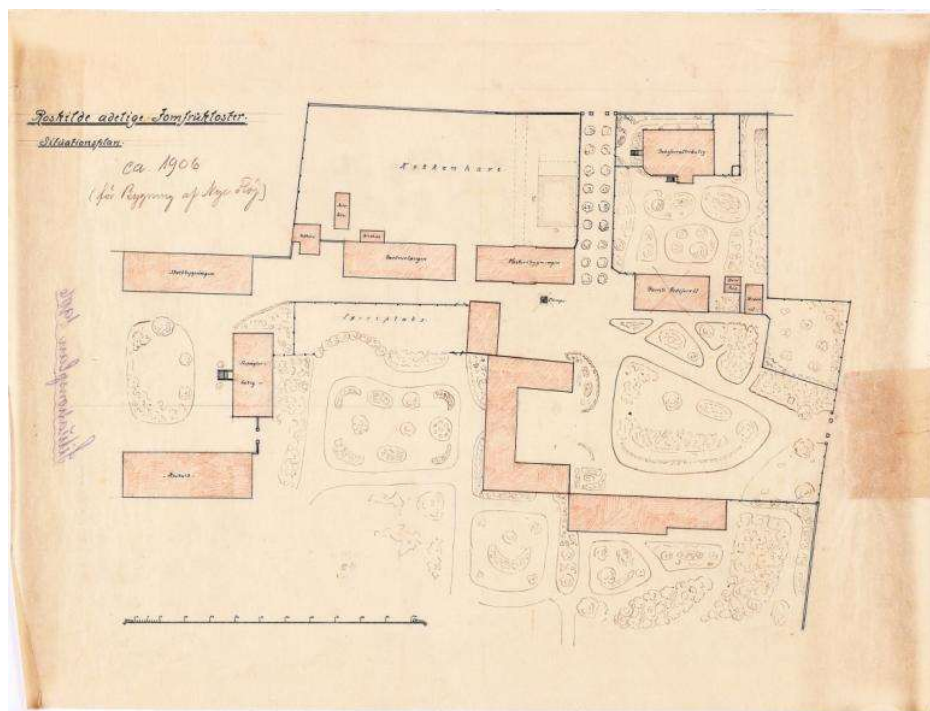
Arkitekt Jens Ingwersens detailtegning af hoveddøren i Damernes Fløj 1906, Roskilde Klosters Arkiv

Andre bygninger

Klosterkomplekset har tidligere været langt større end i dag. Klosterets grund gik helt op til Algade mod syd og forbi det nuværende bibliotek mod øst.

Mod nord fortsatte grunden over i det nuværende parkanlæg med de tre områder, Folkeparken, Berte Margrethe Anlægget og Klostermarken og videre til klosterets hovedgårdsmarker. På den nuværende Dronning Margrethes Vej, tidligere Klosterhusstræde, lå Klosterhusene, hvor fæstere og ansatte på klosteret havde bolig.

Planen viser i midten Hovedbygningen og den aflange beboelsesbygning "Juelernes Hus" samt de tilhørende haveanlæg. Juelernes Hus blev i 1907 erstattet af "Damernes Fløj". Mod øst ligger Forpagtergården med avlsbygningerne (nedrevet i 1937). Nærmest Algade ses køkkenhaven med gartneribygning og drivhuse samt vaskeribygningen. De sidste af disse bygninger blev nedrevet kort efter 2. Verdenskrig. Her er i dag Fællesbageriets kompleks med lejligheder og butikker. Overstreget på skitsen er den tidligere klosterforvalterbolig som lå, hvor "Klosterstien" nu er anlagt, og længst mod syd ses den nye klosterforvalterbolig på Algade 31, som i 1971 sammen med haven omkring (den nuværende "Klosterpark") blev solgt til Roskilde Kommune. Bygningen anvendtes oprindeligt til aftenskolerne, men er senere blevet til "Kreativt Hus for Børn", som drives af Roskilde Bibliotekerne. Klosterforvalteren bor i dag i den lille bygning, som er sammenbygget med Hovedbygningens sydfløj (Kirkefløjen). Denne bygning var tidligere kombineret fadebur, opvaskerum, folkestue og tjenestebolig for gartneren. Bygningen er opført i 1916 ved arkitekt Jens Ingversen som erstatning for en tilsvarende bygning med nogenlunde samme dimensioner, men opført i bindingsværk.

**Situationsplan over
Roskilde adelige
Jomfrukloster ca. 1906,
Roskilde Klosters Arkiv
(Syd er opad!)**

Status

I dag fremstår klosteret som et helstøbt muromkranset bygningskompleks, der er fredet i sin helhed. Roskilde Klosters fredningsværdi relaterer sig til den enestående helhed af bygninger, have, gårdsplads og mure, som definerer og afgrænser klosterområdet fra den omkringliggende by. Roskilde Kloster ligger således som en unik, kulturhistorisk oase midt i Roskilde by.

Af økonomiske grunde blev Roskilde adelige Jomfrukloster i 1974 sammenlagt med Odense adelige Jomfrukloster, stiftet af Karen Brahe i 1716. Efter en ændring af vedtægterne i 1974 er Roskilde

Kloster nu en selvejende almenvælgørende stiftelse. Klosteret modtager ikke driftsstøtte fra det offentlige og Klosterkirken er en privat kirke uden støtte fra kirkelige myndigheder.

Stiftelsen har i dag to hovedformål, dels udlejning af boliger til ældre medborgere på rimelige vilkår og dels formidling af klosterets enestående kulturarv. Klosteret kan besøges på rundvisninger, både forudbestilte grupperundvisninger og lejlighedsvis åbne rundvisninger. Klosterkirken er offentligt tilgængelig ved de månedlige gudstjenester.

Klosterets inventar og malerisamling kommer fra de to sammenlagte adelige jomfruklostre. Det rummer bl.a. 150 malerier med gode eksempler på 1500-, 1600- og 1700-tallets malerkunst i Danmark. Riddersalen har et enestående kassetteloft med 60 bibelske malerier fra begyndelsen af 1700-tallet, og væggene er beklædt med gyldenlæder. Et særligt klenodie er Nakkebølletæppet, et rigt broderet vægtæppe fra herregården Nakkebølle på Fyn fra 1589. Til det smukke kunsthåndværk knytter der sig en grim historie, som kan høres på rundvisningerne. I Klosterkirken findes en smukt udskåret altertavle og prædikestol i sen bruskbarokstil fra kirkens oprettelse i 1701 samt kansler Johan Friis' krucifiks udskåret i elfenben fra 1546. I 1998 blev det specielle "Matthison-Hansen orgel" fra 1850 opstillet i kirken.

Klosteret ejer desuden det enestående adelsbibliotek, "Karen Brahes Bibliotek".

Den 235 meter lange klostermur blev totalrenoveret i 2013

Klosterkirken efter renovering i 2021-22

www.roskildekloster.dk,
info@roskildekloster.dk
tlf.: 46350219